

Bladet

Nr 4 - 2014

Västmanlands Spelmansförbund

Ordförande har ordet:

Hej!

Ännu ett år närmar sig sitt slut. Denna höst bokade jag hytt på M/S Galaxy och spelanskryssning till Åbo. Detta var andra året man ordnade denna resa. Samma morgon som avresan skulle ske så rapporterade man på nyheterna om att det var denna

helg för 20 år sedan som Estonia förläste. Det blev inte bättre av att man i väderrapporten informerade om att det skulle bli en blåsigt helg. Jag kollade noga den förväntade vindstyrkan och åkte sedan och köpte tuggummi mot åksjuka.

Båten lade ut från Värtahamnen. Allspelet började i aktern när båten lade ut. Turen gick genom vackra Stockholms och Ålands skärgårdar. Det gungade måttligt när vi kom ut på öppet vatten som förmodligen dämpades av fartygets stabilisatorer.

Under kvällen pågick uppträdanden från flera scener. Bl a spelade Skäggmanslaget, Tre ögon i Bäckan, Russindalens spelmän. På lördagen kunde man delta i olika verkstäder. Buskspel pågick båda dagarna.

Jag deltog även denna höst på Oktoberstämman. Detta år hade gruppen Väsen 25-års jubileum. Detta firades med en konsert i stora konsertsalen som var i det närmaste fullsatt. Det pågick även andra konserter med bl a Jonny Soling och Kalle Almlöf.

Nia Kuoppala tilldelades diplom från Upplands Spelmansförbund för förtjänstfullt arbete till gagn för Upplands folkmusik.

Jag har också besökt Folkligt Värre under hösten. Detta är väl värt att besöka. Där bjuds på visstuga, låstuga, dansutläring och dans till spellista. Billigt fika

med hembakat bröd och trevlig samvaro. Detta sker en fredag varje månad på Waldorfskolan i Västerås.

Vi går nu mot ett nytt år med nya spelansupplevelser. Skivor spelas in, konserter och spelansstämningar planeras.

God Jul och Gott Nytt År!

Ann-Britt

Spelträff i Kopparberg

Lördagen den 21 februari blir det Spelträff i Kopparberg.

Ljusnarsbergarnas Spelmän inbjuder till spel och samvaro i Abrahamsgård vid kyrkan i Kopparberg. Numera är det Kristina och Torvald Larsson som har gården och vi vill gärna se gäster från både Västmanlands och Örebro län med omnejd.

Håll utkik på ÖLFM hemsida. Välkomna!!

Midvinterstämma i Stjärnsund

Snart är det dags för tionde Midvinterstämman, kl. 19:00 den 28 december i Stora herrgården, Stjärnsund.

Vi fyller Herrgårdens alla rum med musik, spel, sång, lyssna, dansa. Ta en bit mat och något att dricka i Herrgårdsserveringen. Varm stämning och fin akustik. Litet dansgolv med spellista.

Badelunda kyrkskola 4 oktober 2014:

Västerås spelmansgilles Spelmansträff

Leif Danielsen

Av en tillfällighet hade John-Erik Hammarberg fått reda på att Badelunda kyrkskola, som disponeras av Badelunda hembygdsförening, var ledig 4 oktober 2014. Den är annars fullbokad för olika evenemang. Nu slog vi till och bokade lokalen för att försöka få ihop en heldagssamling av spelmän. Vi hoppades att kunna få hit spelmän från andra gillen som vi har kontakt med.

Början av planeringen var lite skakig, men så småningom blev det lite struktur på programmet. Vi anlätade Ulla-Britta från Frösön för att hålla lätkurs under dagen. Det var inte första gången vi anlätade henne.

John-Erik har också kontakt med Badelunda församling och väckte deras intresse för att vi skulle avsluta dagen med en konsert i Badelunda kyrka.

Det blev 22 deltagare med en blandning av instrument; fioler, nyckelharpor, munspel och durspel. De flesta var ju från Västerås spelmansgille, men några av våra vänner i Trögd spelmansgille i Enköping kom med.

Ingvar Graflund hade tagit på sig att stå för köket under dagen tillsammans med ett par hjälpredor. Dom

såg till att vi inte gick hungriga. Det blev en lagom blandning av övningar, fika och mat och muskelsträckningar. Efter frukosten blev det samling i ring och Ulla-Britta satte igång och övade in låtar. Det var fyra stycken:

Täsjösteppen

Polka efter Ros-Jörn

Schottis från Dorotea, Sören Johansson

Kakuås-låt

Det var inte lika lätt för alla att få låtarna att sitta. Men efter en smaklig lunch med potatis och purjolökssoppa, så delade vi upp oss i tre olika rum efter

instrument, fiolrum, nyckelharpsrum och durspels- och munspelsrum. När man delade upp sig så där gick det lite lättare.

Efter en fikapaus blev det att öva till kyrkokonserten. Evenemanget i kyrkan blev en högtid. Kyrkan var fylld till gränsen med besökare (och spelmän). Det blev kyrkringning varefter spelmännen marscherade upp genom kyrkogången till tonerna av Axel Inges skänklåt. Stämmingsfullt!

Det var högt i taket i kyrkan, som väl var, annars hade nog taket lyft. En entusiastisk publik applåderade högt till uppträdandet med ett varierande program, dels hela spelmansgruppen, dels spel av de olika instrumentgrupperna och spel och sång av enskilda, inte minst kursledaren Ulla-Britta och John-Erik som fascinerar med sitt munspel.

Spelmännen trivdes. Efter en timmes spel marscherade för-

samlingen ut av kyrkan med spelmännen i spetsen, till tonerna av Äppelbo gänglåt. Församling och spelmän var sedan inbjudna av Badelunda hembygdsförening till kyrkkaffe i kyrkskolan. Efter att ha fått i sig lite fika ställde spelmännen upp igen och bjöd kyrkkaffegästerna på en improviserad lättsam konsert.

Västerås spelmansgilles hemsida www.vsg.se har flera bilder.

Folk at heart, Örebro 2-3 januari 2015

Folk at heart är ett stort folkmusikevenemang i Örebro, där folkmusiker av alla de slag kan presentera sig för arrangörer och publik. Förra året innehöll bestod Folk at heart av:

- * 200 konserter på två dygn
- * 230 medverkande (190 som spelade i 71 konstellationer på 14 scener under två dygn, 40 representanter för musikbransch)
- * UTSÅLT båda kvällarna
- * 38 av FAH-arrangörerna kända affärsöverenskommelser, dvs bokade spelningar/nya affärsförbindelser mellan arrangör och artist
- * 56 troliga samarbeten mellan artister/nya konstellationer
- * Folk at Heart syntes i 41 st olika mediakanaler inför och under dagarna (tv, radio, tidningar, hemsidor). Artisters egna hemsidor och facebookevent oräknat.

Ett imponerande stort evenemang.
Läs mer på: www.folkatheart.se

Res gärna till Örebro och mingla och lyssna och spela!
Från Västmanland deltar Trion och WestMannaFolk.

Mats Hellstrand

Hopp lustigt på den ena foten, strumptassa på den andra

Kristina Sköld Larsson

Det är en sånglek som fått ge namn åt häftet "Hopp lustigt - Västmanland i dans och visa", som gavs ut 1983 av gruppen Kolorum med hjälp av Västm. Distrikt av Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur.

Kolorum betyder glatt sällskap, och vi var ett glatt gäng som bestod av Gunnel Branzell, Kristina Larsson-Sköld, Lisa Karlströms, Torvald Larsson, Torbjörn Rosell och Gunnar Rosen.

På styrelsemötet i Spelmansförbundet senast fick jag i uppdrag att skriva lite om häftet då det finns intresse för att göra ett nytryck. Vi som var med då tycker naturligtvis att det är väldigt roligt!

Långdanser, skuvpolska, sånglekar och kämpalekar

var intensivt använda på de lekstugor som vi ordnade på Björnöborg utanför Västerås. Speciellt kommer jag ihåg trettondagsaftnarna då vi samlades och dansade och spelade och kokte soppa tillsammans med många dans och spelintresserade från Västerås med omnejd. Där och då provade vi danser och lekar ur gamla uppteckningar och fick det att bli väldigt livat, det var musik och dans som fungerade.

Vi samlade ihop uppteckningar från olika håll, Torvald och Gunnar var till Nordiska Museet och letade rätt på berättelser om dans från Västmanland, Torvald och jag hade flyttat till Uppland och vi åkte in till Uppsala Landsmålsarkiv och skaffade kopior på uppteckningar från Västmanland som Ellen Lagergren gjort på 30-talet. Vi fick ta del av Svea Janssons nedtecknande av dansbeskrivningar från Fagersta och vi träffades och provade danser och låtar tillsammans och så vidare.

Själv minns jag vintern 1983, jag hade blivit arbetslös och vi hade flyttat till gården i Uppland, så jag hade tid att läsa och leta i de fyra pärmar av uppteckningar som vi tagit hem. Där fanns visor och låtar, men även berättelser om skogsrå och andra övernaturliga väsen. Det blev kusligt att höra hur det knakade i timmerväggarna i kylan när kvällens mörker föll på.

En dag tog jag tåget till Östergötland där Eva Stave som var dotter till Ellen Lagergren bodde och jag fick med en liten berättelse om och en bild av hennes mamma.

Sedan var det dags att skriva noter och text vilket vi hjälptes åt att göra, och Gunnel hade ett styvt jobb att både göra illustrationer och layout så att det kunde tryckas. Västmanlands distrikt av Ungdomsringen bekostade tryckningen.

Låtar, lekar, danser och visor har fått liv igen och det verkar finnas goda utsikter till att de lever vidare.

Om Ellen Lagergren, i Hopp lustigt:

Det finns omkring 1000 uppteckningar som Ellen Lagergren har gjort. I slutet av 1920-talet flyttade hon till Uttersberg i Västmanland. Där kom hon i kontakt med flera betydande bygdespelmän, bland andra snickaren och "spelkungen" August Andersson samt snickaren Per Erik Persson, också han en skicklig spelman.

En västerbottnisk spelman berättar....

Thomas Andersson, berättare, spelman, skådespelare och entertainer och en av de bästa representanterna för den fantastiska västerbottniska berättartraditionen gästade Västerås Konserthus den 18 november.

Låt mig redan från början säga: Du som inte var där missade definitivt något! Det bästa med Thomas berättelser är, tycker jag, att de bottnar, att det finns ett allvar mitt i den slösande humorn. Han har någonting att säga oss, något som får oss att fundera. Som i berättelsen om "Lappojken", Johannes Renström, som blev ihjälsparkad av en konkurrent för att han inte tålde att Johannes var en så mycket bättre spelman - eller för att han dessutom var same? Eller ta berättelsen om Alfred Nilsson, skogsarbetare och bonde i Marsvik. Alfred slet, som generationer före honom gjort, med att förbättra och utvidga sitt småbruk med tanke på kommande generationer. Men en ny tid trängde sig på, och småbruk var snart inget

efter dig blir kanske inte vad du tror utan något helt annat. Thomas Andersson gav, som den utomordentlige spelman han är, förstås flera prov på fina låtar med anknytning till berättelserna. Och till slut, inte att förglömma, det var gott om skratt mellan varven!

Kjell Wahlberg

Ur Västmanlands fornminnesförenings årsskrift 1932:

En gammal mans anteckningar om livet i Väster Färnebo socken i gången tid (mitten av 1800-talet)

“Ungdomens nöjen voro ej rikhaltiga eller omväxlande. De huvudsakliga vora de s.k. stordanserna, som i tur och ordning föranstaltades i byarna. Vid dessa tillställningar fördes ett nog så vilt liv - ej just genom slagsmål eller eljest några mera svåra uppträdanden, utan fast mer att genom ett bullersamt och obändigt uppträdande söka avlopp för den hos dessa fullblodningar inneboende kämpakraften.”

“Ungdomen i H. by var i tur att pliktskyldigast anordna stordans, vilket egentligen utmynnade i att betinga danslokal hos någon åbo, som hade erforderligt utrymme disponiblet, samt att anskaffa spelman och framförallt hemtaga erforderliga kvantitet dryckesvaror, varpå det ej gick an att visa knussel vid äventyr, att byungdomens anseende var för all framtid förverkat. Lokal hade erhållits i en övervåning, där rymlig stuga fanns. Till spelmän hade betingats två i vida kretsar kända färnebospelmän, två kämpagestalter. Dalman, lång, grovlemmad och sening, trakterade fiol. Bellman, mörk, dyster och fåordig, blåste klarinett. Båda voro virtuoser på sina instrument.

De inbjudna började infinna sig, pojkar i långa vadmalsrockar, grova kängor med näverbottnar och klackjärn, flickorna rödkindade, höftbredda, högbarmade, alla med förväntansfullt glada ansikten och

sprudlande livskraft. Dansen gick med dånande fart. Vad som brast i gratie ersattes med robust kraftyttring istället. Den solida timmerbyggnaden skälvde, det underifrån stöttade golvet buktades, klackjärnsspikarna rev upp träflisor ur ekhårda golvplankor av kärnfuru. Luften blev allt kvalmigare, varföre fönstren uttogos oaktat det var mitt i vintern och kölden ute var bitande. Allt som oftast bjöds på brännvin och en munsbit grovt bröd - flickorna trakterades med sirapsblandat brännvin. Och så fortgick dansen till inemot midnatt, då en kittel innehållande hembryggt, sirapsblandat öl med däri simmande veteskorpor kringbjöds, varav en var tog en slev full samt en skorpa, som hölls med fingrarna och uppåts på stående fot. När spelmännen önskade en paus för att få en stunds välbehövlig vila, var regel, att Bellman mitt under en eggande dansmelodi vrålade fram en bisarr disharmoni, som hade till följd, att de dansande tumlade samman i ett fullständigt kaos. Dansen utbyttes nu för en stund mot lekar av flera slag, som dock alla städse voro avsedda att pröva kroppsstyrka och vighet. Lekarna vora huvudsakligen Draga krok, Bryta arm, Väga salt, Hoppa bock, Flå katt med flera.”

Mats Hellstrand

Kalendarium

1. Julmusik med Frida Andersson, Carina Normansson och Västerfärnebo kyrkokör - Söndag 28 december 2014, kl 16.00 i Västerfärnebo kyrka. Mer info: <http://www.kyrksam.net/kalendarium.html>

2. Midvinterstämma i Stjärnsund, 28 december kl 19.

3. Folkligt Värre - Fredag 2 januari 2015, Waldorfskolan, Regattagatan 39 i Västerås: kl 18 Visstuga med Erik Holst, Västerås (prel); kl 19 Dansinspiration; kl 19 Låstuga; kl 20 dans till spellista. FRI ENTRÉ! Servering, spel, dansspel.

4. Gammeldans på Irstagården - Måndag 5 januari 2015, kl 19.00-23.00, Irsta (ca 5 km öster om Västerås). Traditionell danskväll. Musik: Aros spelmän. Entré: 60 kr. Lotteri med vinster från bl a Folkdansgilletts slöjdsektion. Västerås Folkdansgille bjuder på förfriskningar. Arrangörer: Västerås Folkdansgille och Västerås Spelmansgille.

Mer info: Erwin och Birgitta Röwer 021-13 66 67 eller 0701-72 45 66 eller rower1@hotmail.se

5. Folkligt Värre - Fredag 6 februari 2015, Waldorfskolan, Regattagatan 39 i Västerås: kl 18 Visstuga = Balladdans med Monica Söderberg, Stockholm;

kl 19 Dansinspiration; kl 19 Låstuga; kl 20 dans till spellista. Till dans spela bl a Järby spelmannslag. FRI ENTRÉ!

6. Lördagen den 21 februari: Spelträff i Kopparberg.

7. Folkligt Värre - Fredag 6 mars 2015, Waldorfskolan, Regattagatan 39 i Västerås: kl 18 Visstuga med Majja Neverland, Karbenning och Ingela Ader, Västerås; kl 19 Dansinspiration; kl 19 Låstuga; kl 20 dans till spellista. FRI ENTRÉ! Servering.

8. Folkligt Värre OBS! 2:a fredagen! - Fredag 10 april 2015, Waldorfskolan, Regattagatan 39 i Västerås: kl 18 Visstuga med Linnea Wallander, Stockholm (prel); kl 19 Dansinspiration; kl 19 Låstuga med Trio Helmer (låtar efter Päckos Helmer, Bingsjö); kl 20 dans till spellista. Till dans spela bl a Trio Helmer. OBS! Ta av ytterskorna när du kommer! FRI ENTRÉ!

9. Folkligt Värre - Fredag 1 maj 2015, Waldorfskolan, Regattagatan 39 i Västerås: kl 18 Visstuga med Kerstin Sonnback, Krylbo (prel), Västerås; kl 19 Dansinspiration; kl 19 Låstuga; kl 20 dans till spellista - så länge spellistan räcker. OBS! Ta av ytterskorna när du kommer! FRI ENTRÉ! Servering.

Västmanlands Spelmansförbund

www.vsf.u.se

Ordförande Ann - Britt Sommer 0224 - 192 14

V. ordförande Per Torelli 021 - 35 88 69

Kassör Lars Englund 021 - 13 53 06

Ledamot Mats Hellstrand 0223-612 49

Ledamot Kristina Sköld Larsson

Suppleant Kjell Wahlberg 021 - 18 55 13

Suppleant Bo Eriksson

Låtkommitté

Ann-Britt Sommer, Majja Neverland, Carina Normansson

Suppleant: Linda Jansson

Bladet

Redaktör: Mats Hellstrand,
e-post: mats.hellstrand@gmail.com

Ansvarig utgivare: Ann-Britt Sommer

Artiklar, tips, debattinlägg, uppgifter till kalendariet, ja överhuvudtaget allt som rör oss spelmän tas tacksamt emot.

Nästa nr: Manusstopp 1 febr., utgivningsdag 15 febr..